

2. LITURGIA SLOVA

Počiatky bohoslužby slova nachádzame v kresťanskej bohoslužbe v Novom Zákone. Ježišovu reč pri Poslednej večeri tiež možno pokladať za istý druh bohoslužby slova, po ktorej nasleduje slávenie Eucharistie. Tiež dlhá nočná kázeň Pavla v Troade je náznakom bohoslužby slova. (Sk 20, 7). Aj pred krstom etiópskeho eunucha po prečítaní state z Iz (53, 7.8) Filip vysvetľuje toto miesto, zvestuje Ježiša a potom krstí (Sk 8, 28-38). Spojenie liturgie slova s eucharistiou sa o prvý raz spomína v Apológii sv. Justína (165).

Lektor je najstarší stupeň nižších svätení. Musel mať určité vzdelanie a lektori, najmä chlapci, žili v Ríme pod cirkevným vedením v osobitných komunitách, ktoré boli akoby malým seminárom. Detská nevinnosť sa pokladala za najvhodnejšiu kvalitu na čítanie Svätého Písma. No uplatňovalo sa úsilie vybrať na čítanie nositeľ vyššieho svätenia. Evanjelium sa postupne zverovalo diakonom.

„Aby sa veriacim pripravil čím bohatší stôl Božieho Slova, nech sa im štedrejšie sprítomnia poklady Biblie tak, aby sa za stanovený počet rokov prečítali najdôležitejšie časti Svätého Písma.“ (SSC 51) Osobitná komisia sa hneď dala do práce a pápež Pavol VI. konštitúciou *Missale Romanum* z 3. apríla 1969 mohol schváliť **Poriadok čítaní pri omši**. Boli to tri zväzky lekcionára, v ktorom boli čítania v latinčine. Prvý obsahoval čítania /i žalmy/ od Adventu po Turíce, druhý čítania v období cez rok po Turícach a tretí obsahoval čítania na sviatky svätých, pri vysluhovaní sviatostí a svätení... Jednotlivé národy sa však mohli upraviť spôsob vydania čítaní aj vo viacerých zväzkoch. Taliani majú sedem zväzkov. My máme lekcionár vydaný v piatich zväzkoch:

- prvý: nedele a sviatky
- druhý: adventné, vianočné, pôstne, veľkonočné
- tretí a štvrtý: obdobie cez rok
- piaty: príležitostné

Bohatší stôl Božieho Slova spočíva v tom, že na nedele sú určené čítania v trojročnom cykle (A, B, C) a na férie v období cez rok prvé čítania majú dva cykly (párny a nepárny) V Liturgii Slova: Kristus vystupuje ako Učiteľ a my jeho učeníci: počúvame, prijímame Jeho slovo a odpovedáme naň.

Hlavné časti LS:

- čítania zo SV.P
- žalmy
- homília
- vyznanie viery
- modlitba veriacich

Čítania

V nedele a slávnosti sú určené 3 čítania:

- 1. čítanie je zvyčajne zo SZ
- 2. z NZ (apoštolské listy)
- 3. je Evanjelium.

Čítanie z Písma nemožno zameniť s iným nebiblickým čítaním.

Čítania v omši za účasti ľudu sa vždy prednášajú z *ambony* a prednáša ich *lektor*.

Význam Božieho Slova

1. Prítomnosť Ježiša Krista v liturgii slova
2. Úloha Ducha Svätého pri liturgii slova
3. Úzky vzťah medzi „stolom Slova“ a „stolom Chleba“

Responzóriový žalm

Žalm patrí medzi premenlivé časti sv. omše, tvorí dôležitú časť liturgie. Je to Božie Slovo, ktoré prostredníctvom žalmistu vkladá do našich úst sám Boh. Žalm sa môže spievať viacerými spôsobmi:

- žalmista predspieva responzum, ľud zopakuje a medzi tým spieva verše žalmu. To je najbežnejší spôsob.
- Žalm môžu spievať všetci spolu. Je to náročnejšie hlavne po technickej stránke – nie sú texty.
- Žalmista môže spievať celý žalm súvisle, ostatní počúvajú.

Žalm nikdy nemá nahrádzať pieseň, ktorá nezodpovedá obsahu žalmu a slovám Svätého Písma.

- Ak sa žalm nespieva, má sa recitovať, alebo sa môže zachovať posvätné ticho na rozjímanie.

V lekcionári sú žalmy a responzoriá vybrané tak, aby tematicky súviseli s čítaním.

V čítaní k nám hovorí Boh. Ľud počúva a má dať odpoveď. Žiadna ľudská reč nestačí aby vyjadrila príklon k Bohu. Preto odpoveď Bohu je jeho slovami, slovami žalmu, inšpirovanými Duchom Svätým. Nijaký iný spev ho nemôže nahradiť.

Žalm spieva žalmista, keď nie je, môže lektor. Spravidla sa vždy spieva, ak nie, treba ho čítať tak, aby napomáhal rozjímaniu nad Božím slovom. Spev žalmu otvára našim veriacim veľkú možnosť aktívnej účasti na liturgii slova. A v lekcionári sa píše: „Je veľmi osožné, ak sú na túto úlohu v každom cirkevnom spoločenstve schopní laici, ktorí vedú pekne spievať a správne vyslovovať a prednášať slová.“ (Lek I.56)

Sekvencia

V ranom stredoveku bolo zvykom pri svätej omši na veľké sviatky predlžovať koncové „a“ slova Aleluja pred Evanjeliom na dlhú a bohatú melódiu. Pretože to bol spev radosti, melódia sa nazývala jubilus /jubiliatio/. Boli tak obľúbené, že skoro každá omša mala svoju sekvenciu. Najznámejším autorom sekvencií sa stal mních zo Saint Gallenu Notker Balbulus (840 – 912). Stredovek nám zanechal 5000 sekvencií, Trident nám zanechal iba 4. Dnes sú z nich povinné iba dve a dve sú nezáväznú:

- *Victimae paschali laudes* – na Veľkú noc (Obet svoju veľkonočnú)
- *Veni Sancte Spiritus* – na Turíce (Príď Duchu Svätý tvorivý)
- *Lauda Sion Salvatorem* – slávnosť Najsv. Krist. Tela a Krvi. (Chváľ Sione Spasiteľa)
- *Stabat Mater Dolorosa* - slávnosť Sedembolestnej (Stála Matka bolestivá)

Spievajú sa pred Aleluja, lebo ten je bezprostredným úvodom k evanjeliu.

Spev pred evanjeliom

Po druhom čítaní, alebo po responzóriovom žalme, alebo po sekvencii je aklamácia pred evanjeliom ako príprava na evanjelium. Je to

- *alelujový verš* (okrem pôstneho obdobia)
- *verš pred evanjeliom* v pôstnom období (Chvála Ti Kriste...)

Na rozdiel od žalmu, ktorý je skôr meditáciou na prvé čítanie, je alelujový verš, (verš pred evanjeliom) *predzvestou evanjelia*.

Skladá sa z aklamácie Aleluja a z príslušného verša (úryvok z evanjelia)

Slovo „Aleluja“ pochádza z hebrejského slova „halelujah“, čo doslova značí: Chváľte Boha. Vyjadruje veľkú radosť a chválu Boha.

V 4.-5.str sa spev Aleluja pokladal za najkrajší prejav vnútorného pokoja a radosti. Rodičia učili deti spievať túto aklamáciu radosti, roľníci ju spievali pri poľných prácach, vojaci šli do boja s týmto spevom, ba ja pri kresťanskom pohrebe ako pripomienka na radosť, ktorá nás čaká v nebi.

Ak sa na evanjelium použije incenz, počas spevu Aleluja celebrant vloží do kadidelnice tymian a ak to trvá dlhšie, možno spev aleluja viackrát zopakovať. Nápevy máme rôzne... (viď LSII, LSI..)

Evanjelium

- radostná zvesť, Božie Slovo - „Čítaniu Evanjelia patrí tá najväčšia úcta.“ (RM 35)

- Symbolika troch krížov (na čele, perách, hrudi) nás poučá, že Ježišovo slovo máme mať na mysli, hovoriť o ňom a zachovávať ho v srdci.
- Dôležitosť evanjeliového čítania sa zvýrazní aj spevom zvolaní pred ním a po ňom. Kniha evanjelií už odpradáva symbolizuje Krista, preto bývala vyzdobená zlatými ozdobami a vzácnymi kameňmi.
- Procesia k ambone so zdvihnutým Evanjeliárom symbolizuje slávnostný Pánov vstup, ktorého veriaci pozdravujú tým, že sa postaví a spievajú. Všetky znaky, gestá úcty, horiace sviece, tymian, znaky kríža, bozk knihy... to všetko je výrazom úcty a lásky ku Kristovi, ktorý s nami je a k nám hovorí.

Evanjelium má čítať *diakon*, je to jeho vlastná úloha, keď nie je, číta *kňaz*. Pri čítaní pašií je dovolené čítať dialogicky aj laikom, pričom prednostné právo, čítať slová Krista má kňaz.

Homília

Ide tu o vysvetlenie posvätného textu, ohlasovanie Božích právd. Je rezervovaná celebrantovi, diakonovi.

Vyznanie viery

„Symbolom, čiže vyznaním viery pri omši má ľud prejavíť svoj súhlas s Božím Slovom, ktoré počúval v čítaniach a v homílii a má si uvedomiť základné články viery prv, ako začne sláviť eucharistiu.“

Vyznanie viery recituje, alebo spieva kňaz s ľudom v nedele a na slávnosti. Spravidla ho majú spievať všetci. Ide o vyhlásenie: verím! To sa má vyhlásiť spevom!

Pôvodne bolo súčasťou len krstných sľubov. Každý krstenec ho musel vedieť naspamäť a osobne ho odrecitovať, preto sa dodnes zachovalo jednotné číslo. Naznačuje tak spojitosť s krstom.

Poznáme: *Nicejsko - Carihradské*, lebo podobu dostalo na koncile v Nicei (325) a potvrdené bolo v Konštantínopole (381) a *apoštolské vyznanie viery – jednoduché*.

Modlitba veriacich

Modlitba veriacich zakončuje liturgiu slova a zároveň vovádza do liturgie eucharistie.

Ľud tak vykonáva úlohu všeobecného kňazstva, že prosí za všetkých ľudí. Celé zhromaždenie vyjadrí svoju prosbu zvolaním alebo chvíľou ticha. Sú možné i rôzne adaptácie (modlitba vlastnými slovami, spievaná...) ale mali by sa dodržať témy, štruktúra prosieb.(za záujmy Cirkvi, svetskú vrchnosť, kňazov....) Počet prosieb nemá byť prehnaný a ich obsah má mať zmysel. Sú rôzne možnosti zvolania, ktoré možno vyjadriť aj spevom...

„My sa často zháňame za senzáciami a zázrakmi a pritom si neuvedomujeme, že tým najväčším zázrakom pre veriacich je svätá omša. Je to pre mňa prameň, z ktorého čerpám, aby som prekonala vlastné bolesti a mohla slúžiť iným.“ (Katarína Flasiková)